

PAMATUJETE NA ČERNOBYL?

Čtvrtek, 13 duben 2017

Kniha Modlitba za Černobyl držitelky Nobelovy ceny za rok 2015 Světlaně Alexijevičové je jako ten nejdivnější a nejhorší horor – ovšem s tím rozdílem, že zde skutečné. Až příliš skutečné. Černobyl totiž dnes, stejně jako zřejmě i v budoucnu, Alexijevičová pouze zaznamenává svět, v němž, v jinou dobu, kteří příliš mnoho lidí, mluví i s těmi, kteří pomalu umírají a není jim žádná pomoc.

Na co tím mají všechny ty výpovědi společné: vedle nezměrné bolesti světa o aroganci na straně politiků a neschopnosti státu postavit se takové, ale vlastně jakékoli katastrofě.

Bělorusko – Pro svět jsme terra incognita – neznámá, neprobádaná země. – Bilá Rus – tak asi zní název země v angličtině. O Černobylu ví každý, ale jenom v souvislosti s Ukrajinou a Ruskem. Máme o sobě ječ – co říkáme? Narodnaja gazeta 27. dubna 1996. 26. dubna 1986 v 1 hodinu, 23 minut a 58 vteřin zničila série výbuchů reaktor a budovu 4. energobloku Černobylské atomové elektrárny, nacházející se nedaleko od běloruských hranic. Černobylská katastrofa se stala největší technologickou katastrofou 20. století.

Pro malé Bělorusko (má 10 milionů obyvatel) znamenala národní katastrofu, sami Bělorusové nemají jedinou atomovou elektrárnu. Je to stále agrární země, s převládajícím rolnickým obyvatelstvem. Za druhé světové války zničili Němci 619 vesnic i s obyvatelstvem. Po Černobylu přišla země o 485 vesnic a osad: 70 z nich už je navždy pohřbeno pod zemí. Za války zahynul každý čtvrtý Bělorus, dnes žije kať zamořeném území. To představuje 2,1 milionu lidí, z toho 700 tisíc dětí. Mezi faktory demografického poklesu zaujímá radiace hlavní místo. V Gomelské a Mogilevské oblasti (které Černobylská katastrofa postihla nejvíce) průměrná úmrtnost o 20% porodnost. V důsledku katastrofy bylo do ovzdušného vyvrženo 50x106 Ci radionuklidů, z toho 70% spadlo na Bělorusko, přičemž 23% jeho území bylo zamořeno radionuklidy cezia 137 o hustotě více než 1 Ci na kilometr čtvereční.

Pro srovnání: Na Ukrajině bylo ozařeno 4,8% území, v Rusku 0,5%. Plocha orné půdy s hustotou zamoření od 1 Ci a více na kilometr čtvereční činí více než 1,8 milionů hektarů, plocha zamořená stronciem 90 o 0,3 Ci i více na kilometr čtvereční činí navíc kolem půl milionu hektarů. Bylo nutné vyčistit 264 tisíc hektarů země, Bělorusko je zemí lesů. Avšak 26% lesů a více než polovina luk v povodí řek Pripjať, Dněpr a Sož k zóně radioaktivního zamoření. V důsledku neustálého působení malých dávek radiace se v zemi každý rok zvyšuje počet nemocných rakovinou, duševně postižených, lidí s psychickými poruchami a genetickými mutacemi. Sborník „Černobyl“; Běloruská encyklopedie 1996, str. 7, 24, 49, 101, 149. Podle výsledků pozorování byl 29. dubna 1986 vysoký stupeň radiace zaznamenán v Polsku, Německu, Rakousku a Rumunsku, 30. dubna ve Švédsku a severní Itálii, 1. – 2. května ve Francii, Belgii, Nizozemsku, Velké Británii a severním Španělsku, 3. května v Izraeli, Kuvajtu a Turecku – Plynné a vřesné látky se šířily globálně: 2. května byly zaznamenány v Japonsku, 4. května v Číně, 5. května v Indii, 5. a 6. května v USA a Kanadě.

Ne za týden se stal Černobyl celosvětovým problémem. Sborník „Následky Černobylské havárie v Bělorusku“; Mezinárodní Sacharovův institut pro radiologii Minsk 1992, str. 82. Čtvrtý reaktor, nazývaný objekt „Úkryt“, má dosud ve svém olovoelezobetonovém jádru kolem 200 tun jaderného paliva. A to je všechno promíseno s grafitem a betonem. Co se s ním děje dnes, neví nikdo.

Sarkofág se budoval nakvap, konstrukce je to unikátní, konstruktéři z Pitru na ni mohou být hrdí. Měla fungovat téměř let. Avšak montovali ji – desky se spojovaly pomocí mechaniky ovládané z vrtulníků, proto také vznikly četné spáry. Dnes celková plocha trhlín a prasklin, z nichž nadále pronikají radioaktivní aerosoly, průměrně podle některých údajů 200 čtverečních metrů – Pokud vane vítr ze severu, vytváří se na koloid s uranem, plutoniem a cезií. Nejen to, ale za slunečného dne, když se v sarkofágu nesvítlí, jsou v reaktorové hale patrné paprsky světla přicházející seshora. Jak je to možné? Také dovnitř zatéká, když prší. A vlhkost dostane k nějakému palivu obsahujícímu směr, má se dojit k metamorfóze reakce – Sarkofág je neboť, když dýchá. Vydechuje smrt. Jak dlouho ječ vydrží? Na to nikdo není sto odpovědět, dokud nebude možné do ke všem spojům a konstrukcím, aby se dalo zjistit, jak dlouho bude ječ odolávat. Zato jejich chápou, že zničení Úkrytu by mělo dokonce ječ strážník – následky v roce 1986 – Černobyl, Ogošok 17. duben 1996.

„Černobyl“, průměrně padalo na 100 tisíc obyvatel Běloruska 82 onkologických onemocnění. Dnes je statistika taková: na 100 tisíc je nemocných 6 tisíc. Počet nemocných rakovinou se znásobil 74krát. Úmrtnost se za posledních deset let zvýšila o 23,5%. Nejvíce lidí umírá v produktivním věku mezi 45 a 50 lety; stáří umírá jen jeden člověk ze 14. V nejvíce postižených oblastech se průměrně lékařské prohlídce zjistilo, že s nemocných. Projíždíte vesnice a ohromí vás velké plochy rozrůstajících se hřbitovů – která jsou známa dodnes – Stále ječ jsou držena v tajnosti, tak jsou obludná. Sovětský svaz vyslal na místo katastrofy 800 tisíc vojáků základní služby a k tomu povolal taky tzv. likvidátory, jejichž průměrný věk byl 33 let. Chlapci zkládají obvykle na vojnu přicházeli rovnou ze škol –

Jen v Bělorusku je v seznamech likvidátorů uvedeno 115 493 lidí. Podle údajů ministerstva zdravotnictví v letech 1990 – 2003 zemřelo 8 553 z nich. Dva denně – „Takhle začínaly dny“; Rok

1986… Na prvních stránkách sovětských i zahraničních novin se postupně objevily reportáže ze soudu s viníky Černobylské katastrofy… Kde to teď…? PŘedstavte si prázdný atomový dům. Dům bez obyvatel, zatím nábytkem a oblečením, které se už nikdy nedají použít. Protože ten dům stojí v Černobylu… Ale právě v domě mrtvého másta byla pro novináře uspořádána malá tisková konference s těmi, kteří měli viníky atomové tragédie soudit. Na nejvyšší úrovni, tedy na ÚV KSSS, bylo rozhodnuto, že soud proběhne přímo na místě zločinu. PŘímě v Černobylu. Soud se konal v místním kulturním domě. Na lavici obžalovaných se objevilo š mušketérů; editel jaderné elektrárny Viktor Brjuchanov, hlavní inženýr Nikolaj Fomin, zástupce hlavního inženýra Anatolij Žatlov, vedoucí směny Boris Rogožkin, vedoucí reaktorového provozu Alexandr Kovalenko a inspektor Státního dozoru v jaderné energetice SSSR Jurij Lauškin. Normální publikum tu nebylo žádné, jedině novináři. Ostatní lidé už tu žádné nebyli, másto bylo uzavřeno jako "oblast radioaktivní kontroly". Právě tohle dává, proč má proces proběhnout právě tady? Čím má svádět, o to menší povyk… Nikde žádné kamery a žádné západní reportéry. Všichni si samozřejmě na lavici obžalovaných přáli vidět odpovědných vysokých funkcionářů včetně těch moskevských. Svět dle odpovědnosti měla nést i moderní věda. Repráží pouze na výhybkářce. A pak už padaly rozsudky: Viktor Brjuchanov, Nikolaj Fomin a Anatolij Žatlov dostali deseti let, zbylí tři mušketéři si odnesli tři tresty. Anatolij Žatlov a Jurij Lauškin na následky silného ozáření během výkonu trestu zemřeli. Hlavní inženýr Nikolaj Fomin se zbláznil… Zato editel elektrárny Viktor Brjuchanov si poctivě odseděl celých deset let. Kdyby byl propuštěn, očekali na něj přibuzní a pár novinářů. Takhle tedy celý příběh skončil… Ukrajina už brzy zahájí grandiózní stavbu. Nad sarkofágem roce 1986 zakryl zničený čtvrtý blok Černobylské jaderné elektrárny, vyroste pod názvem Oblouk nová ochranná stavba. Základní kapitál ve výši 768 milionů dolarů poskytlo 28 donátorských zemí. Nová schránka už by neměla vydržet jen tisíc let, ale celých sto. Projektována je také mnohem velkoryseji, protože pod její klenbou musí být dost místa na zpracování a definitivní uložení radioaktivních trosk. Bude proto třeba vytvořit masivní základy, které budou mít podobu umělého železobetonového skalního masivu. Poté bude vybudováno trvalé úložisko, kam se postupně převezou obsah starého sarkofágu. Nová stavba vznikne z vysoce kvalitní oceli, schopné odolat silnému gama-záření. Jen kovu se tu spotřebuje 18 tisíc tun… Oblouk bude stavba v dějinách lidstva zcela bezprecedentní: zaprvé vás ohromí výška dvojité klenby š 150 metrů. Co do estetické hodnoty se bude blížit Eiffelově věži… Podle materiálů bývalých novin z let 2003š2005

Laureátka Nobelovy ceny za rok 2015 Světлана Alexijevičová, bývalá investigativní novinářka a spisovatelka, se ve svých knihách zabývá dramatickými událostmi své země, jakými byly druhá světová válka š Válka nemá českou tvář (1987), Černobylská katastrofa š Modlitba za Černobyl (2002), válka v Afghánistánu š hořící (2002) a rozpad Sovětského svazu š Doba z druhé ruky (2013).

Všichni tyto knihy jsou součástí jejího velkolepého projektu jakési kroniky, vytvořené z autentických hlasů lidí, s nimiž se setkala, který nazývá Autobiografie jedné Utopie neboli Historie rudého člověka. Pracuje na něm již 35 let vytvořila a vybroušila pro něj specifický žánr tvořený mozaikou úryvků stovek rozhovorů a interview s nejznámějšími lidmi, nazývaný někdy "románem hlasů". Její knihy na pomezí beletrie a investigativní žurnalistiky byly přeloženy již do 43 jazyků, vyšly v 73 zemích a autorka za něj byla oceněna prestižními cenami v Německu, Švédsku, Polsku, Francii a USA, mimo jiné Herderovou cenou (1999), National Book Critics Circle Award (2005), Mírovou cenou německých knihkupců (2013), Prix Médicis essai (2013). 8. října 2015 se stala držitelkou Nobelovy ceny za literaturu za rok 2015.

Je celkem pochopitelné, že byla jako sledná kritička diktátorského režimu Alexandra Lukašenkaperzequována a v roce 2000 musela Bělorusko opustit. Přijela v Paříži, Gothenburgu a Berlíně. V roce 2011 se vrátila do Minsku, avšak její knihy jsou v její vlasti dodnes na indexu.

Tuto a další knihy Svetlany Alexijevičové vydalo

Jako ukázka byla použita úvodní "Historická poznámka" z knihy Modlitba za Černobyl VZPOMÍNÁTE š pokud tedy jste už byli na světě š kde jste byli a co jste dělali v době Černobylské katastrofy?